

Standbeeld Peter de Grote in Zaandam.

Foto René & Peter van der Krogt.

Peter werd geboren in 1672 in Moskou als Peter I Aleksejevitsj Romanov. Het was een levendig en leergierig kind. Hij had een opvallende aanleg en interesse voor verschillende praktische vaardigheden. Peter was van jongs af aan sterk op het buitenland gericht. Zo was hij vaak te vinden in de 'Buitenlanderswijk', een wijk in Oost-Moskou waar zich handwerkslieden, artsen, ingenieurs en officieren uit het buitenland ophielden. Onder hen veel Nederlanders.

Op zijn tiende werd Peter tsaar van Rusland. Peter beseft al vroeg het belang van het moderniseren van Rusland en het ontwikkelen van Rusland tot een maritieme macht. Hij begreep dat hij het buitenland nodig had om zijn plannen te realiseren. In maart 1697 vertrok de tsaar met een groot gevolg op een reis door West-Europa. Voornaamste doel was deskundigheid vergaren in militaire aangelegenheden en de coalitie tegen de Turken te versterken. Via Zweden, Letland en Litouwen kwam hij in de Republiek der Nederlanden terecht, op dat moment één van de sterkste en rijkste landen ter wereld. Geen zin in formele welkomstontvangsten stapte Peter met een klein gezelschap op een boot die hem rechtstreeks naar Zaandam bracht: de stad die bekend stond om de scheepsbouw. Peter trok in bij een oude bekende, de smid Gerrit Kist die hij eerder in Moskou had ontmoet. Peter verbleef slechts negen dagen in het kleine huisje aan het Krim (dat nu bekend staat als het 'Tsaar Peterhuisje'). Reeds na drie dagen werd Peter, die onder de pseudoniem Pjotr Michajlov reisde, ontmaskerd als de Russische tsaar. Een uitnodiging om naar Amsterdam te komen van de Amsterdamse Burgemeester Nicolaas Witsen volgde kort daarop. Peter kreeg een werkplek op de werf van de VOC toegewezen.

MARA DE GROOT

Tsaar Peter de Grote (1672-1725)

Gedurende zijn verblijf in de Republiek hield Peter zich niet alleen bezig met scheepsbouw. Hij bezocht tientallen locaties om contacten te leggen en kennis op te doen. In de Rijk bezichtigde hij de polders, hij aanschouwde de walvisvaart op Texel en liet zich inspireren bij enkele kunstkamers. Eén van zijn nieuwe contacten was de arts en geleerde Frederik Ruysch. Peter liet zich door hem onderrichten op het gebied van anatomie en kocht, bij zijn tweede bezoek aan Amsterdam in 1716, veel preparaten van hem (de Ruysch-Collectie, nu in de Kunstkamera).

Peter werkte enkele maanden op de VOC-werf, maar was niet geheel tevreden. Er werd naar zijn mening teveel met het timmermansoog gewerkt. Desalniettemin was de Nederlandse invloed groot. Nog immer wemelt de Russische taal van Nederlandse nautische termen en uitdrukkingen. Stadhouder Koning Willem III tipte hem om naar de scheepswerven in Engeland te gaan. De tsaar volgde zijn advies op, verbleef daar enige tijd om vervolgens, gewapend met kennis, ideeën en plannen, terug te reizen naar Moskou. In zijn kielzog kwamen veel Nederlandse experts die door Peter een contract aangeboden hadden gekregen.

Van 1700 tot 1721 voerde Peter de Grote Noordse Oorlog tegen de Zweden. Rusland slaagde erin een oorlogsvloot te bouwen die Zweden, destijds één van de sterkste maritieme mogendheden van Europa, een nederlaag wist toe te brengen. Zweden verloor uiteindelijk een groot deel van zijn grondbezit aan Rusland en de nederlaag betekende het einde van Zweden als Europese grootmacht.

De Republiek had een bijzondere aantrekkingskracht op de tsaar. Dankzij de sympathie die Peter voor de Lage Landen had, nam de bilaterale handel een grote vlucht. De nieuwe hoofdstad die Peter liet bouwen, Sint-Petersburg, werd een op het westen gerichte zeehaven. De plattegrond met kanalen is gemaakt naar de ideeën die Peter de Grote in de Nederlanden had opgedaan. Zo zijn er tal van voorbeelden waaruit blijkt dat de betekenis van Peter de Grote voor de economische, wetenschappelijke, militaire en culturele relaties tussen Rusland en Nederland onmiskenbaar groot is geweest en ook nu nog actueel is.

HANS VAN KONINGSBRUGGE

Cornelis Cruys

(1655-1727)

*internationaal admiraal
in Russische dienst*

Bij zijn geboorte was er weinig zicht op de carrière die Cornelis Cruys in Rusland zou hebben. Geboren in Stavanger in 1655 als Niels Olsen Creutz in een gezin van een Noorse kleermaker en een moeder met van grootmoeders kant Nederlandse wortels, zal het thuis geen vetpot zijn geweest. Dit bracht de jonge Cornelis naar de pas onafhankelijke Republiek die op dat ogenblik haar meest dynamische periode beleefde. Cruys deed eerst ervaring op als matroos op een Nederlands schip, waarna hij de overstap naar de oorlogsvloot waagde. De vloot was in de Nederlanden de grote assimilator: hier werd Nederlands geleerd en hier werden Nederlandse waarden en normen bijgebracht. Vermoedelijk heeft dit Niels Olsen ertoe gebracht zijn naam te 'verhollandsen' tot Cornelis Cruys.

De kennismaking van Cruys met tsaar Peter in Amsterdam in 1697 leidde tot een Russisch dienstverband. Cruys was in dat verband bepaald niet de enige: honderden specialisten, manschappen en officieren vonden op deze wijze hun weg naar het 'Grote Oosten'. Deze Nederlanders zouden de kern vormen van de nieuwe Russische vloot die Cruys zo nadrukkelijk zou helpen opbouwen. Het was dan ook geen wonder dat Cruys bevelhebber van de Baltische vloot werd. Cruys' invloed reikte nog verder: in feite was hij de leider van de steeds groeiende Nederlandse gemeenschap in het in 1703 gestichte Sint-Petersburg. Dit kwam ook omdat de vice-admiraal in zijn tuin een kleine kerk liet bouwen die aan alle protestantse gezindten plaats bood: een vroeg-modern voorbeeld van oecumene dat weliswaar zeldzaam was, maar wel geheel strookte met het gedachtengoed van tsaar Peter.

Zoals zovele Nederlanders zou ook Cruys in Rusland in moeilijkheden raken. In 1713 werd hij beschuldigd van lafheid, gebrekkig leiderschap, het verlies van het Russische schip Viborg en het laten ontsnappen van enige Zweedse oorlogsschepen. De krijgsraad oordeelde hard: in januari 1714 werd Cruys ter dood veroordeeld. Dit vonnis werd door

Anoniem, Portret van Cornelis Cruys, 1700-1750. Coll. Staatsmuseum de Hermitage, Sint-Petersburg.

Peter omgezet in ballingschap in Kazan. Cruys bleek echter onmisbaar zodat hij begin 1715 weer werd teruggeroepen. Peter sprak Cruys bij deze gelegenheid toe met de opmerkelijke woorden: "Ik ben niet meer boos", waarop de vice-admiraal spits antwoordde dat hij "...ook niet meer boos was". Hoe dan ook: Cruys zou zich in de jaren nadien ontpoppen als dynamische en onmisbare manager van de Russische vloot.

Tot zijn overlijden zou Cruys zich niet alleen met de vloot bezighouden maar ook met het zoveel mogelijk promoten van nijverheid en landbouw in Rusland. Het was zijn idee om tabak te gaan verbouwen in Rusland en een eigen papierindustrie op te richten. Tegelijkertijd was hij gesteld op Sint-Petersburg en maakte hij zich verdienstelijk voor de stad: hij was de stichter van de lokale brandweer en de Russische meteorologische dienst, terwijl hij zich ook intensief met cartografie bezighield. Zijn begrafenis in de Oude Kerk in Amsterdam maakte echter ook duidelijk dat Cruys in zijn hart een Nederlander was gebleven.

MARA DE GROOT

Catharina de Grote

(1729-1796)

Catharina II Aleksejevna werd als Sophie Augusta Frederika geboren op 2 mei 1729 in het Duitse vorstendom Stettin (nu Polen). Op haar vijftiende werd ze om strategische redenen uitgehuwelijkt aan Peter, een neef van tsarina Elizabeth en een kleinzoon van Peter de Grote. Ze verhuisde naar Rusland, moest haar naam veranderen en het Russisch-orthodoxe geloof aannemen.

Haar huwelijk met Peter was niet succesvol. Beide karakters botsten; Catharina was intellectueel en ambitieus. Peter die was opgegroeid in Kiel had weinig oog voor de belangen van de Russische adelstand en nam als tsaar soms 'onhandige' politieke besluiten. Catharina staat bekend om haar vele, vooral jonge, minnaars. Met deze avontuurtjes versterkte ze haar positie binnen het aristocratische netwerk. Catharina had het gevoel voorbestemd te zijn als alleenheerser over Rusland. In 1762 kwam dit gevoel uit; Peter werd door een aantal edelen uit onvrede over zijn handelen in de Zevenjarige oorlog, afgezet. Een paar dagen later werd hij in de gevangenis vermoord. De moordenaar was een minnaar van Catharina, maar het is onduidelijk of Catharina zelf een rol had in de moord op haar echtgenoot. Catharina werd hiermee de nieuwe tsarina van het Russische rijk.

Net als Peter de Grote wilde Catharina Rusland letterlijk en figuurlijk dichterbij het Westen brengen. Al voor haar regeerperiode raakte Catharina in de ban van de Verlichting. Zij las de werken van Voltaire, Montesquieu en Bayle en correspondeerde met deze filosofen. Op een aantal verlichte hervormingen na, was er van echte vrijheidsidealen echter geen sprake. Toen Catharina vernam van de Franse Revolutie, trok zij de teugels nog wat strakker aan. Modernisering en dwang gingen voor Catharina hand in hand. Catharina hervormde het rechtsstelsel, trachtte het onderwijsstelsel uit te breiden en stimuleerde de schone kunsten, daarbij immer voorzichtigheid betrachtend; Catharina begreep maar al te goed dat ze de edelen

Hermitage Amsterdam, Amstelzijde. Foto Luuk Kramer

moest blijven behagen om haar troon te kunnen behouden.

Catharina probeerde haar imago als verlicht vorstin hoog te houden door cultuur in de Russische samenleving te stimuleren. Net als Peter de Grote verzamelde ook Catharina graag kunst. Bij haar nam dit echter extreme vormen aan. Porselein, snuifdozen en schilderijen die zij kocht in het Westen werden met grote hoeveelheden naar Sint-Petersburg verscheept. Haar verzamelwoede deed Sint-Petersburg uitgroeien tot centrum van kunst. De persoonlijke kunstcollectie van Catharina vormde het begin van de collectie van de Hermitage.

Op 76-jarige leeftijd stierf Catharina aan een herseninfarct.

DAAN LAVIES

Daniël Cletcher, *De voorbereiding van het beleg van 's-Hertogenbosch, 1629, 1630*, olieverf op houtpaneel, 55 x 100 cm, Collectie Museum Het Prinsenhof, Delft. Op de achtergrond is Den Bosch zichtbaar, op de voorgrond wordt overlegd over de aanleg van de linies rond de stad.

Jan Cornelius van Rodenburg een reislustig ingenieur

Jan Cornelius van Rodenburg heeft meer sporen in het buitenland nagelaten dan in Nederland. Hij zou afstammen van een adellijke Vlaamse familie, maar verder is weinig over zijn achtergrond en opleiding bekend.¹ Vermeld wordt dat hij tijdens het beleg van Den Bosch (1629) zijn diensten verleende aan Frederik Henderik van Oranje (1584–1647). Wellicht was hij toen als militair-ingenieur betrokken bij de aanleg van de circumvallatielinie rond deze stad.

Twee jaar later dient hij niet langer de prins van Oranje, maar de Russische tsaar. In dienst van tsaar Michael Romanov krijgt Jan Kornilov – zoals hij in Rusland bekend kwam te staan – verschillende opdrachten.

Naast zijn opdracht in Rostov (ca. 1632-1634) is hij betrokken geweest bij het beleg van het Pools-Litouwse Smolensk (1633) en het ontwerpen van verschillende verdedigingslinies aan de door Tataren bedreigde zuidgrens van het tsarenrijk. In 1637 verruult Jan Cornelius Rusland voor Zweden. Door de vele werken die Johan von Rodenburg

– zoals hij zich nu liet noemen – in opdracht van de Zweedse Kroon uitvoert, stijgt hij in aanzien en wordt hij uiteindelijk zelfs in de adelstand verheven.

Als hoofd-ingenieur van de Zweedse gebieden aan de oostkust van de Baltische zee ontwerpt hij onder meer versterkingen voor Narva, Nyen (het latere Sint-Petersburg) en Reval (Riga). Ook doet hij voorstellen voor de verbeteringen van de verdedigingswerken van Göteborg en Älvsborg. In tegenstelling tot zijn Russische periode, zijn van zijn latere carrière in Zweden veel ontwerp-tekeningen bewaard gebleven. De invloed van Nederlandse vestingbouw op het 17e-eeuwse Zweden is reeds uitvoerig bestudeerd. Wat betreft de rol die Van Rodenburg en Nederlandse vakgenoten in Rusland speelden valt nog veel te ontdekken. De deels zeer gaaf bewaard gebleven vestingwallen van Rostov kunnen een goed beginpunt vormen.

¹ Gegevens over zijn leven zoals hier weergegeven zijn gebaseerd op secundair bronnenmateriaal.

MARIEKE KUIPERS

Sebald Rutgers (1879-1961)

Ir. Sebald Justinus Rutgers was kosmopoliet en communist. Hij groeide op in Rotterdam waar zijn vader zich als arts bezighield met sociale vraagstukken. Na zijn studie civiele techniek te Delft kwam Rutgers in 1900 in dienst bij Gemeentewerken van Rotterdam. Hier ontpopte hij zich als een expert in betonconstructies en een praktisch organisator. Daarnaast was hij politiek actief voor de arbeidersbeweging.

In 1911 werd hij directeur van Openbare Werken in Medan op Sumatra. Van 1915 tot 1917 werkte hij als inkoper voor de Nederlandsch-Indische Spoorwegmaatschappij in New York, waar hij kennismaatte met vooraanstaande revolutionairen. Nadat de Verenigde Staten zich actief hadden gemengd in de Eerste Wereldoorlog en in Rusland de Oktoberrevolutie was uitgebroken, nam Rutgers ontslag en reisde hij met zijn vrouw en vier kinderen naar Nederland via Japan en Siberië. Onderweg sprak hij in Moskou met Lenin over een mogelijke bijdrage aan de industrialisatie van de jonge Sovjet-Unie.

Hij werd lid van de Russische Communistische Partij en zette hiervoor in Amsterdam een bureau op. In 1921 besprak hij in Moskou zijn plan om in het Kuznetskybassin (Koezbass) in Siberië een Autonome Industriekolonie (AIK) te stichten voor de grootschalige winning van steenkool als brandstof voor de nieuwe fabrieken. Het autonome karakter was essentieel om buitenlandse (lees: Amerikaanse en Nederlandse) arbeiders, technici en machines te kunnen inzetten. Uiteindelijk kreeg hij toestemming om de AIK te vestigen in Kemerovo, waar al enige industrie en mijnbouw aanwezig was. Hij trok met zijn gezin in de directeurswoning

Sebald Rutgers in het Moskouse kantoor van de AIK, 1924.
Foto uit G.C. Trincher-Rutgers, K. Trincher, *Rutgers, zijn leven en streven in Holland, Indonesië, Amerika en Rusland* (Moskou 1974).

van de geconfisqueerde mijnbouwonderneming Kopikuz, op de hoge oever van de Tom, waar verder nauwelijks voorzieningen waren. Zijn positie was moeilijk. Afgezien van het zware klimaat en een zwakke gezondheid had Rutgers te kampen met argwaan en tegenwerking. Vooral na Lenins dood in 1924 ontstond een xenofobe sfeer. Na vier uitputtende opbouwjaren, waarin hij naast Nederlandse technici ook architect J.B. van Loghem naar Kemerovo had gehaald, nam Rutgers eind 1926 ontslag als leider van de AIK. Tussen 1927 en 1938 werkte hij afwisselend in Wenen en Moskou. Hij publiceerde onder andere over het boerenvraagstuk en de geschiedenis van Indonesië (met A. Huber).

In 1938, toen de Stalinterreur steeds sterker werd, keerde Rutgers definitief naar Nederland terug. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij actief in het verzet, vanuit zijn idealistische overtuiging voor vrede en gerechtigheid. Ondanks alle latere onthullingen over misstanden bleef hij communist. Nog twee keer ging hij naar de Sovjet-Unie, waar zijn dochter woonde. In 1961 kwam een einde aan zijn veelbewogen leven.

MARIËL KOK EN MARIEKE KUIPERS

Nicolaas Bidloo

(1673/74-1735)

De medicus Nicolaas Bidloo was een veelzijdig man van Nederlandse komaf. Uit bewaard gebleven documenten rijst het beeld op van een erudiete en sympathieke geneesheer. Bidloo was bovendien een begenadigd tekenaar en ontwerper van triomfpoorten en tuinsieraden. Hij was afkomstig uit een welgestelde Amsterdamse doopsgezinde familie met diverse academici. Zijn vader Lambert was bijvoorbeeld apotheker en botanicus, zijn oom Govert was hoogleraar anatomie en heelkunde in Leiden en korte tijd lijfarts van de stadhouder-koning Willem III in Engeland. De studie in de geneeskunde begon Nicolaas Bidloo te Amsterdam en voltooide hij aan de Universiteit van Leiden in 1696, waar hij een jaar later ook promoveerde.

Enkele jaren daarna ontstond het contact met het Russische hof, wat mede was bevorderd door de reizen van Peter de Grote naar Nederland. In 1702 werd Bidloo aangesteld om voor een periode van zes jaar, tegen het hoge salaris van 2500 gulden per jaar, te dienen als lijfarts van tsaar Peter de Grote en met hem mee te reizen. Aan deze functie kwam voortijdig een einde. Peter de Grote had een uitstekende gezondheid, maar Bidloo was minder sterk en het reizen in het zware Russische klimaat viel hem zwaar.

Om zijn contract op een andere manier te kunnen uitdienen, benoemde de tsaar hem in 1706 tot bouwheer en eerste geneesheer-directeur van het eerste militair hospitaal in Rusland. Organisatorisch viel het hospitaal rechtstreeks onder het Kabinet van de tsaar, waardoor Bidloo zonder de bemoeienis van de Apothekerskanselarij kon werken en zodoende moderne medische methoden kon introduceren. Zo was het nieuw dat in het ziekenhuis onderwijs met patiëntenzorg werd gecombineerd. Ook was het ongebruikelijk dat patiënten van alle rangen welkom waren. Dat gold ook voor de studenten, die in het Russisch – en niet in het Latijn – werden onderwezen en, naar Nederlands gebruik, op een aanschouwelijke wijze. Bidloo, zo schrijft Jozien Driessen, doceerde de werking van planten in een hortus bij het ziekenhuis, chirurgie en anatomie in een anatomisch theater en op zaal.

De hortus was de medicinale tuin die naar ontwerp van Bidloo was aangelegd naast het hospitaal, dat was gelegen aan de Yauza. Bijzonder is dat hij in 1707 het privilege kreeg van de tsaar om naast het hospitaal een stuk grond aan de

Nicolaas Bidloo, zoals geportretteerd door Leonid Baranov in het in 2008 onthulde standbeeld (met Peter de Grote) op de binnenhof van het Militaire Hospitaal te Moskou. Foto: Marieke Kuipers.

rivier te bebouwen met een houten zomerhuis. Hieromheen creëerde hij een paradijselijke privétuin, die hij zijn kleine Hermitage noemde en waar Peter de Grote graag verpoosde. Tussen 1725 en 1735 maakte Bidloo voor zijn kinderen 21 fraaie pentekeningen van zijn zomerhuis, tuin en hospitaal om hun zo een beeld te geven van het leven dat hij leidde in Moskou. De tekeningen worden nu bewaard in de Universiteitsbibliotheek van Leiden.

Als instelling bestaat het militair hospitaal nog steeds, met een grote reputatie, maar het oorspronkelijke houten gebouw is, nadat tweemaal brand had gewoed, door een stenen complex in neoclassicistische trant vervangen. Hierin is een museum van de militaire geneeskunde ondergebracht, met een speciale Bidloozaal. Ter herinnering aan het medische pionierswerk dat Bidloo voor Rusland heeft verricht, staat bovendien op de binnenhof een standbeeld voor Peter de Grote en zijn lijfarts. De grote verdiensten van Nicolaas Bidloo voor de geneeskunde en de cultuur zijn wel in Rusland bekend, maar zij verdienen meer aandacht in Nederland dan tot nu toe is gegeven.

HANS VAN KONINGSBRUGGE

Nicolaes Witsen

(1641-1717)

Neerlands hoofdstad Amsterdam kent zowel een Nicolaas Witsenstraat als een Nicolaas Witsenkade. Beide zijn vernoemd naar Nicolaes Witsen, die tussen 1682 en 1706 maar liefst dertien keer burgemeester van Amsterdam is geweest. Daarnaast was hij bewindhebber van de VOC, gedeputeerde der Staten-Generaal en ook nog ééns diplomaat, schrijver, verzamelaar en cartograaf. In die laatste hoedanigheid was hij ook nog lid van de Britse Royal Society.

Witsen stamde uit een geslacht van kooplieden en regenten; zijn betovergrootvader Jacob Hendrikszoon Witsen was rond 1570 uit Noord-Holland naar Amsterdam getrokken om daar in economische zin te kunnen stijgen. De nazaten van Jacob Hendrikszoon waren heel succesvol; de familie verdiende een groot vermogen met de moedernegotie, de handel op het Oostzeegebied. Via de handel op het Balticum kwam men vrij snel in Rusland terecht en aldus had de familie Witsen al vroeg contacten met Rusland. Ook Nicolaes' vader, Cornelis Jansz. Witsen, was als Amsterdams regent actief in het bestuur van de stad, was bewindhebber van de WIC en diende ook in diplomatieke dienst; zo was Cornelis Witsen gezant van de Staten-Generaal in Engeland. Cornelis was naast handelaar ook een man van kunsten en wetenschappen. De voorliefde voor wetenschap zou Cornelis aan zijn zoon Nicolaes overdragen.

Nicolaes (1641-1717) kreeg zijn scholing in Amsterdam aan de Latijnse school en het Atheneum Illustre en werd zo blootgesteld aan de nieuwsgierigheid die kenmerkend was voor de tijd waarin Witsen leefde. Reeds in 1656, op 15-jarige leeftijd vergezelde hij zijn vader tijdens zijn gezantschap in Engeland. In Leiden studeerde Witsen filosofie en rechten en na het verdedigen van zijn juridische proefschrift op 8 juli 1664 vergezelde Witsen de Amsterdamse magistraat Jacob Boreel tijdens zijn gezantschap naar Rusland. Dit was voor Witsen een mogelijkheid om zijn wereldbeeld te verruimen. Het gezantschap had de beschikking over een eigen tolk en overeenkomstig had ook de Russische delegatie de beschikking over een eigen tolk: Andrej Andrejevitsj Winus. Dit was niemand minder dan Witsens verre familielid Andries Andriessen Winus. Winus was niet alleen een uit de Noordelijke Nederlanden afkomstige Rus, maar hij

Portret van Nicolaas Witsen. Noordelijke Nederlanden, Pieter Schenck I (1660-1718), 1701 Mezzotint. Collectie Staatsmuseum de Hermitage, Sint-Petersburg, inv. GE 52914

stond ook nog eens in hoog aanzien bij de Russische tsaar Peter de Grote en zijn voorganger: zo werd hij postmeester-generaal van Rusland en was hij werkzaam als hoofd van de Sibirkii Prikaz.

In die hoedanigheid had hij toegang tot gewoonlijk niet toegankelijke cartografische informatie over Rusland. De banden die tussen Witsen en Winus werden gesmeed tijdens het gezantschap van Boreel zouden gedurende het hele leven van Witsen van belang blijven. Gewapend met materiaal dat Witsen via Winus verkreeg, schreef Witsen zijn magnum opus 'Noord en Oost Tartarye, ofte bondig ontwerp van eenige dier landen en volken, welke voormaels bekend zijn geweest: beneffens verscheide tot noch toe onbekende, en meest nooit voorheen beschreeve Tartarsche en naaburige gewesten, landstreeken, steden, rivieren, en plaetzen, etc' (1692, 2e druk in 1705), in feite de eerste atlas van de Oostelijke gebieden van Rusland. Met zijn publicatie werd Witsen bekend als Ruslandkenner en was hij één van de grondleggers van de nog in de kinderschoenen staande cartografie van Rusland.

BEN DE VRIES

Portretten Anna Paulowna en Willem II in Leuvenzaal, Paleis Soestdijk. Foto 2006. Bron: RCE beeldbank

Anna Paulowna (1795-1865) koningin der Nederlanden

Als grootvorstin van het Huis Romanov was Anna destijds een gewilde huwelijkskandidate. Maar ze was kieskeurig en weigerde te trouwen met Napoleon die haar probeerde te schaken. Nadat ze ook andere aanvragen vanuit Europese hoven had afgewimpeld, viel haar keuze uiteindelijk op de Nederlandse kroonprins Willem, die zojuist als held was teruggekeerd uit de strijd tegen Napoleon. Een jaar later, in 1816, trouwden ze. Het huwelijksfeest duurde elf dagen. De Russisch-orthodoxe inzegening vond plaats in Pavlovsk, in het Rozenpaviljoen, kort daarna werd een protestante huwelijksvoltrekking gehouden in de Witte Zaal in het Winterpaleis in Sint-Petersburg. Anna zou haar hele leven een vrome vrouw blijven, toegewijd aan haar gezin en familie. Als vorstin volgde ze de Nederlandse en Europese politiek, en sprak beter Nederlands dan haar echtgenoot. Daarom spraken ze Frans met elkaar.

Na de dood van haar man in 1849 was haar rol als koningin uitgespeeld. Bedroefd trok ze zich terug uit het openbare leven. Willem II liet bij zijn overlijden een grote schuld achter. Om op Soestdijk te kunnen blijven wonen, verkocht

Anna voor f 175.000,- belangrijke kunstwerken waaronder enkele Rembrandts uit zijn wereldberoemde schilderijenverzameling aan haar broer, tsaar Nicolaas I. Vandaag de dag is deze topcollectie te bewonderen in de Hermitage in Sint-Petersburg, alwaar in de grote Wapenzaal nu ook een grote tentoonstelling te zien is over het koninklijk paar in het kader van het bilaterale Nederland-Ruslandjaar 2013, getiteld: 'Willem II & Anna Paulowna. Koninklijke pracht en praal aan het Nederlandse hof', samengesteld door het Dordrechts Museum in nauwe samenwerking met de Hermitage.

Anna stierf in 1865, werd opgebaard in haar Russisch-orthodoxe kapel op paleis Rustenburg in Den Haag (daar staat nu het Vredespaleis) en daarna bijgezet in de grafkelder van Oranje-Nassau in de Nieuwe Kerk in Delft. Haar naam leeft voort in een gelijknamig dorp en polder in Noord-Holland. En in 2009 is een standbeeld in Den Haag voor haar opgericht. Zo blijft de hechte band tussen de Oranjes en de Romanovs zichtbaar.